

ЗМІЇД

Circaetus gallicus (Gmelin, 1788)

Таксономічна належність

Клас — Птахи (Aves), ряд — Соколоподібні (Falconiformes), родина — Яструбові (Accipitridae). Один з 4-х видів роду; єдиний вид роду в фауні України.

Природоохоронний статус виду

Рідкісний.

Ареал виду та його поширення в Україні

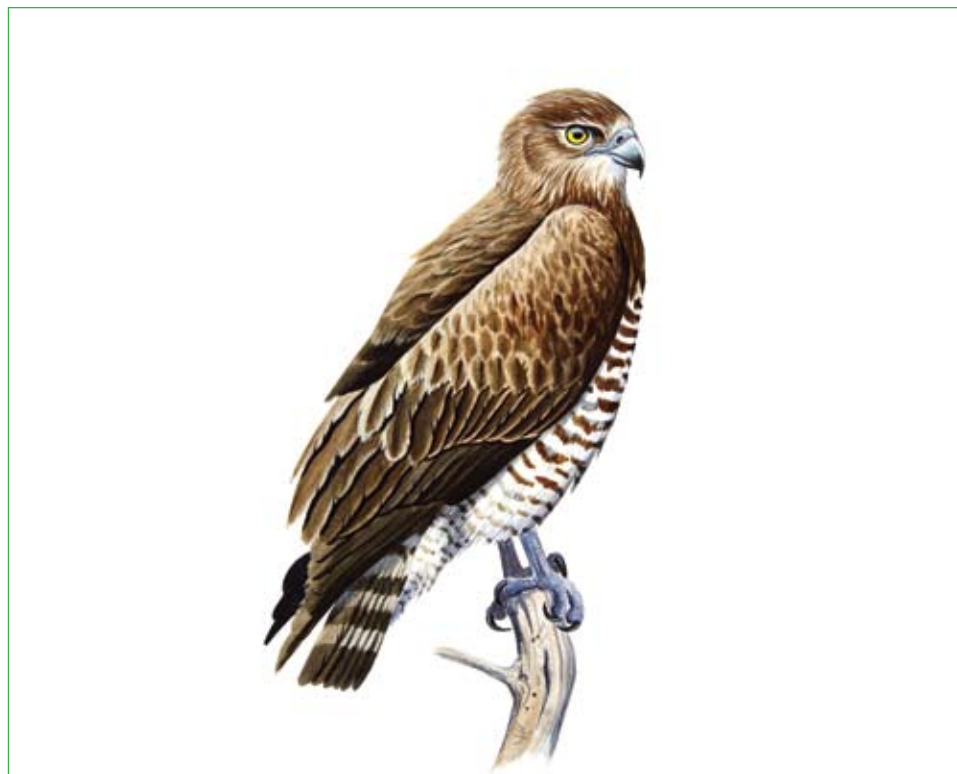
Заселяє Євразію від Зх. Європи до Монголії, Пн. Африку. В Україні постійно гніздиться у лісовій та лісостеповій смугах, у горах Криму і Карпатах, рідко — у лісах степової зони. Найбільше птахів у гніздовий час зосереджено в Поліссі.

Чисельність і причини її зміни

Європейську гніздову популяцію оцінено у 8,4–13 тис. пар. Чисельність української популяції стала поступово зменшуватися ще у середині ХХ ст. Станом на 2000 р. вона оцінена в 30–40 пар, але вже в 2004 р. — в 250–300 пар. Це пов'язано з проведенням детальніших наукових досліджень. На чисельність виду негативно впливає знищення старих ділянок лісу, де птахи гніздяться; знищення біотопів полювання, відстріл птахів для виготовлення опудал.

Особливості біології та наукове значення

Перелітний птах. З'являється в березні. Перебування виду пов'язане з двома типами біотопів: на пн. з вологими лісами, які межують з відкритим ландшафтом, де тримається багато змій та амфібій; на пд. — з сухими угіддями, де також зосереджено багато рептилій. Моногам. Гнізда розташовує на деревах. У кладці 1 яйце, яке з'являється наприкінці квітня — на початку травня. Насиджування триває до 48 діб. Пташеня перебуває у гнізді

до 2,5 місяців. Гніздо залишає у другій половині серпня. Статевозрілими стають на 3–4 році життя. Починає мігрувати у вересні, поодиноці або парами. Живиться рептиліями, зрідка — амфібіями і дрібними ссавцями.

Морфологічні ознаки

Маса тіла — до 2,3 кг, довжина тіла — до 720 мм, розмах крил — до 1850 мм. У дорослого птаха верх сірувато-бурий або бурий; шия спереду і воло бурі або білі з бурими плямами, як і решта низу; на світлому споді крил чорнобурі смуги; хвіст з темними поперечними смугами; дзьоб темно-сірий; восковиця і ноги блакитно-сірі; райдужна оболонка ока жовта. Молодий птах має блідіше забарвлення; темних плям на нижній частині тулуба менше.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

В Україні під час гніздування охороняється в Поліському, Рівненському, Кримському ПЗ, Карпатському БЗ, НПП «Деснянсько-Старогутський». Вид включено до ЧКУ (1994), CITES (Додаток II), Боннської (Додаток II) та Бернської (Додаток II) конвенцій. Для покращання охорони необхідні: збалансоване ведення лісового господарства, створення мікрозаказників радіусом 0,5 км навколо гнізд, створення штучних гніздівель, посилення контролю за незаконним відстрілом.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомі випадки успішного розмноження у неволі в Іспанії з 2006 р.

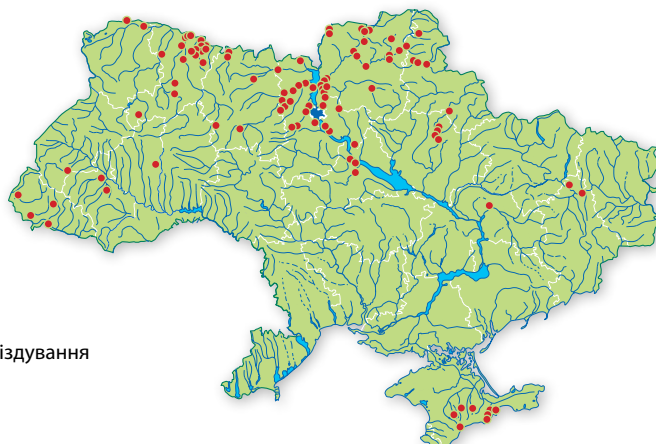
Господарське та комерційне значення

Відомостей немає.

Основні джерела інформації

Грищенко та ін., 1993, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002; Joubert, 2001; Гащак, 2002; Домашевский, 2002, 2005, 2004, 2008; European bird..., 2004; Petretti, 2008.

Автори: С.В. Домашевський, К.А. Письменний
Малюнок: І.І. Землянських

● — місця гніздування